

Com un pòrtic

Moltes vegades, quan s'observava un cert esmoreïment en el tractament dels fets territorials, s'havia pensat que convindria d'enriquir, altra vegada, el debat sobre l'organització territorial de Catalunya amb aportacions teòriques noves i amb estudis de fets concrets referits a espais diversos del territori. Enriquir-lo amb una anàlisi actual i profunda.

Per això, la Junta de Govern de la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA pensà en la conveniència de reprendre la discussió de les característiques dels ens intermedis, dels seus límits, de l'abast i dels continguts d'aquestes unitats territorials —regions o vegueries o demarcacions— que són considerades per la pròpia Llei «com la divisió bàsica per a l'organització territorial dels serveis de l'Administració de la Generalitat».

La discussió ja havia recomençat al si de la Comissió de Delimitació Territorial creada en execució del que preveu la Llei de 1987, discussió en la qual el punt de partida ha estat un document elaborat pels socis de la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA i membres de la dita Comissió, doctors Vilà i Casassas.

La discussió, també, ha reprès arreu del país, a alguns centres de recerca, a la premsa, a nivell local i popular, a Tortosa, a Manresa, a la Seu, a Girona...

Per contribuir a l'estudi de la dimensió regional de l'organització territorial de Catalunya, la Junta de Govern de la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA convocà unes *Jornades sobre la regionalització de Catalunya i els seus ens intermedis*, a les quals invità geògrafs de països diversos i d'ideologies diferents perquè hi aportessin llurs opinions i el resultat de les seves recerques sobre els problemes dels assentaments humans i de la seva organització espacial.

La Junta de Govern considerà que seria interessant que els participants fossin, precisament, geògrafs i interessats en les qüestions territorials a fi de conferir a les Jornades un enfocament homogeni, però, al mateix temps, pensà que seria millor una procedència geogràfica diversa perquè això havia de produir un enriquiment més considerable de la teoria, i pensà, també, que la comparació d'experiències dutes a terme en àmbits socials i polítics diferents havia de resultar allixonadora.

D'altra banda, era intenció de la Junta de Govern de la SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA d'oferir als geògrafs catalans, als estudiosos del territori i a tots els interessats per les qüestions que afecten la col·lectivitat, la possibilitat d'una àmplia confrontació i d'una disputació extensa, serena i profitosa. Tot això portà a la confecció, per part de la Junta de Govern, d'un programa de les Jornades que recollís aquests objectius i que representés un cert equilibri entre les formulacions teòriques més generals, els aspectes metodològics i les anàlisis més concretes de casos particulars i puntuals.

Del programa i dels participants

La realització d'un programa així concebut comportava uns riscos considerables. Ja des d'aquestes primeres pàgines s'ha de reconèixer que si tot s'ha desenvolupat tal com s'havia previst i sense entrebancs notables, ha estat gràcies al patrocini desinteressat i generós de la *Diputació de Barcelona*, a qui, des d'ara i sincerament, regraciem.

El programa que s'anuncià fou el que s'insereix a continuació. Només calgué modificar-lo, en el cas del professor Lucio Gambi, de la Facultat de Lletres de Bolònia, perquè una malaltia d'última hora el retingué a casa; i en el cas dels professors Josefina Gómez Mendoza i Florencio Zoido, perquè les dificultats que aquells dies ocasionà al transport aeri el conflicte dels controladors, els impedí d'arribar a Barcelona. Aquests dos professors, però, enviaren sengles escrits que es llegiren durant les sessions i que constaran en les publicacions dels textos de les Jornades.

El programa de les *Jornades sobre la regionalització de Catalunya i els ens intermedis* s'articulà en quatre apartats generals que corresponien a aspectes molt concrets de la qüestió debatuda.

En primer lloc, es debateren les relacions existents entre *la divisió territorial i la ideologia*, entre el territori i el poder, entre l'organització d'aquests territoris i els aspectes coercitius i més directes del poder.

El segon grup del debat fou dedicat a l'anàlisi de *les herències del passat* on, al costat de referències concretes, com l'evolució històrica de les entitats territorials, es tractaren els fonaments teòrics i polítics d'algunes de les unitats territorials i es qüestionà la conveniència de mantenir les antigues estructures territorials com a punt constant de referència.

Les antigues disputacions sobre *continents i continguts*, sobre el «perquè han de servir les divisions territorials», sobre l'ús de les mateixes en la pràctica o l'exercici del poder, sobre com s'han de definir aquestes divisions territorials per augmentar-ne l'eficàcia, es tractaren, sota la rúbrica *territori i administració*, en el tercer apartat del programa.

Finalment, calia saber si aquelles paraules de Lluís Solé, l'any 1975 («afirmar que el problema comarcal, tan debatut i que tanta tinta ha fet córrer a casa nostra, en realitat no existeix»), encara mantenen la seva vigència i com cal tenir-les presents en el cas concret de la regionalització. Calia saber si la discussió sobre regions té valor a finals del segle XX, calia saber el valor de *l'actualitat de la divisió territorial*, calia saber quantes

i quines entitats territorials cal cercar i quin pot ésser el concepte vàlid de regió a les portes del tercer mil·lenni.

Després, es cursaren les invitacions que es cregueren oportunes per a la realització de tot el programa. Els assistents que han participat directament o amb la tramesa de les seves comunicacions, foren els següents:

Bartomeu Barceló i Pons, catedràtic de Geografia al Departament de Geografia de la Universitat de les Illes Balears;

Roger Brunet, professeur de Géographie, directeur de Recherche au CNRS, directeur de CIP Reclus, Maison de la Géographie, Montpellier;

Valentín Cabero Diéguez, catedrático de Geografía del Departamento de Geografía de la Universidad de Salamanca;

Josep Mª Carreras i Puigdemogolas, economista, síndic de la Sindicatura de Comptes de Catalunya;

Lluís Casassas i Simó, president de la Societat Catalana de Geografia; síndic de Greuges de la Universitat de Barcelona; catedràtic de Geografia del Departament de Geografia Física i d'Anàlisi Geogràfica Regional de la Universitat de Barcelona;

Paul Claval, professeur de Géographie de l'Université de Paris-Sorbonne (Paris IV);

Giuseppe Dematteis, professore di Geografia Urbana e Regionale, Dipartimento Interateneo Territorio dell'Università e del Politecnico di Torino;

Robert Ferras, professeur de Géographie à l'Université de Montpellier;

Josefina Gómez Mendoza, catedrática de Geografía del Departamento de Geografía Regional de la Universidad Autónoma de Madrid;

Roser Majoral i Moliné, catedràtica de Geografia del Departament de Geografia Física i d'Anàlisi Geogràfica Regional de la Universitat de Barcelona;

Francesc Nadal i Piqué, professor de Geografia de la Facultat de Filosofia i Lletres, Estudi General de Lleida (Universitat de Barcelona);

Oriol Nel·lo i Colom, professor de Geografia del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona; director de l'Institut d'Estudis Metropolitans;

Josep Oliveras i Samitier, professor de Geografia de la Facultat de Filosofia i Lletres de Tarragona (Universitat de Barcelona);

Francisco Quirós Linares, catedrático de Geografía del Departamento de Geografía de la Universidad de Oviedo;

Claude Raffestin, professeur de Géographie à l'Institut de Géographie de l'Université de Genève;

Antoni Tulla i Pujol, professor de Geografia del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona;

Joan Vilà i Valentí, catedràtic de Geografia del Departament de Geografia Física i d'Anàlisi Geogràfica Regional de la Universitat de Barcelona;

Florencio Zoido Naranjo, director del Centro de Estudios Territoriales y Urbanos de la Consejería de Obras Públicas y Transportes de la Junta de Andalucía; profesor de Geografía del Departamento de Geografía de la Universidad de Sevilla.

Un cop incorporades les modificacions que calgué introduir a darrera hora, el Programa de les Jornades sobre la Regionalització del territori i els ens intermedis, organitzades per la Societat Catalana de Geografia, quedà redactat de la següent manera:

19 d'abril del 1989

Sessió Inaugural

Paraules introductòries, per Manuel Royes i Vila, president de la Diputació de Barcelona.
Els ens intermedis: la descentralització inacabada, conferència per Lluís Casassas i Simó.

20 d'abril del 1989

Sessió primera: Divisió territorial i ideologia

Coordinació: Robert Ferras

Le divisione regionali in un mondo di reti: esplorazione di un paradosso, conferència per Giuseppe Dematteis.

La pratique politique et le découpage territorial, conferència per Claude Raffestin.

Divisió territorial i repartiment de poder, conferència per Antoni Tulla i Pujol.

Sessió Segona: Les herències del passat

Coordinació: Roser Majoral i Moliné (amb lectura dels comentaris de Josefina Gómez Mendoza)

Evolució de les grans unitats territorials de Catalunya, conferència per Joan Vilà i Valentí.

Bases teóricas y compromiso político en la división provincial de 1833, conferència per Francisco Quirós Linares;

El debat de l'organització territorial: ¿Del passat, fem-ne taula rasa?, conferència per Oriol Nel·lo i Colom;

21 d'abril del 1989

Sessió tercera: Territori i Administració

Coordinació: Bartomeu Barceló i Pons (amb lectura del resum de la comunicació de Florencio Zoido).

Societat, espai i organització territorial en la realitat d'avui, conferència de Lluís Casassas i Simó.

Le fondement territorial de l'administration et les solidarités réelles, conferència per Roger Brunet.

Particularització i fragmentació de l'administració territorial, conferència per Francesc Nadal i Piqué.

Sessió quarta: Actualitat de la divisió territorial

Coordinació: Josep Mª Carreras i Puigdemoglas

Región y provincia, hoy, frente a los desequilibrios territoriales, conferència per Valentín Cabero Diéguez.

Sobre la vigència i la realitat de la divisió territorial, conferència per Josep Oliveras i Samitier.

Sessió de Cloenda.

La région nouvelle à la fin du XXe siècle, conferència per Paul Claval